

Państwowe
Gospodarstwo Wodne
Wody Polskie

Konferencja Naukowo – Techniczna JAK RATOWAĆ POLSKIE ROLNICTWO PRZED SKUTKAMI SUSZY?

„Możliwości przeciwdziałania skutkom suszy w rolnictwie
w kontekście ustawy Prawo wodne”

RZGW w GLIWICACH

Zakrzów

20-21 lutego 2019 r.

Państwowe
Gospodarstwo Wodne
Wody Polskie

Stan prawny

Główne akty prawne przeciwdziałania skutkom suszy w ustawodawstwie unijnym.

1. Dyrektywy wyznaczające strategiczne cele gospodarowania wodami:

➤ Dyrektywa 2000/60/WE PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY z dnia 23 października 2000 r. ustanawiająca ramy wspólnotowego działania w dziedzinie polityki wodnej - Dz.U.U.E.L.2000.327.1 (**Ramowa Dyrektywa Wodna**);

➤ Dyrektywa 2007/60/WE PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY z dnia 23 października 2007 r. w sprawie oceny ryzyka powodziowego i zarządzania nim - Dz.U.U.E.L.2007.288.27 (**Dyrektywa Powodziowa**);

➤ Dyrektywa 2006/118/WE PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY z dnia 12 grudnia 2006 r. w sprawie **ochrony wód podziemnych przed zanieczyszczeniem i pogorszeniem ich stanu** - Dz.U.U.E.L.2006.372.19.

2. Konwencje Narodów Zjednoczonych dotyczące m. in. zwalczania pustynnienia i zjawisk posusznych.

Państwowe
Gospodarstwo Wodne
Wody Polskie

Stan prawny

Wszystkie ww. Dyrektywy wyznaczają strategiczne cele gospodarowania wodami uwzględniając konieczność dostosowania do zmian klimatu oraz zmieniających się uwarunkowań środowiskowych, przestrzennych, społecznych i ekonomicznych, w tym przede wszystkim:

- Osiągnięcie i utrzymanie dobrego stanu i potencjału wód oraz związanych z nimi ekosystemów;
- Zaspokojenie potrzeb ludności w zakresie zaopatrzenia w wodę;
- Zaspokojenie społeczne i ekonomiczne uzasadnionych potrzeb gospodarki;
- Zapobieganie zwiększeniu ryzyka wystąpienia sytuacji nadzwyczajnych, w tym powodzi i suszy oraz ograniczenie występowania ich negatywnych skutków.

Państwowe
Gospodarstwo Wodne
Wody Polskie

Stan prawny

Główne akty prawne przeciwdziałania skutkom suszy w ustawodawstwie krajowym.

- Ustawa **Prawo wodne** z dnia 20 lipca 2017 r.
(Dz. U. z 2017 r. poz.1566);
- Ustawa **o stanie klęski żywiołowej** z 18 kwietnia 2002 roku
(Dz. U. z 2014 r., poz. 333 z późn. zm.);
- Ustawa z dnia 7 lipca 2005 r. **o ubezpieczeniach upraw rolnych i zwierząt gospodarskich**
(Dz. U z 2016 r., poz.792 z późn. zm.).

Państwowe
Gospodarstwo Wodne
Wody Polskie

Stan prawny

Podstawowym i najważniejszym aktem prawnym rangi krajowej regulującym kwestie związane z przeciwdziałaniem skutkom suszy jest

ustawa Prawo wodne

z dnia 20 lipca 2017 r. (Dz. U. 2017 poz. 1566 z późn. zm.).

I tak, zgodnie z art. 31 ust. 1 pkt 2 oraz ust. 4 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne (Dz. U. 2017 poz. 1566 z późn. zm.) dopuszcza korzystanie z każdej wody w rozmiarze i w czasie wynikających z konieczności zwalczania klęsk żywiołowych, a więc również suszy. W czasie suszy lub niskiego stanu wód nie ponosi się wówczas opłaty podwyższonej za korzystania z usług wodnych polegających na poborze wód podziemnych lub wód powierzchniowych oraz wprowadzaniu ścieków do wód lub do ziemi, z przekroczeniem warunków określonych w pozwoleniu wodnoprawnym albo w pozwoleniu zintegrowanym.

Państwowe
Gospodarstwo Wodne
Wody Polskie

Stan prawny

W sytuacji wprowadzenia stanu klęski żywiołowej, w celu zapobieżenia skutkom suszy, wojewoda może, w drodze aktu prawa miejscowego, wprowadzić *czasowe ograniczenia w korzystaniu z wód*. Dotyczy to w szczególności poboru wody, wprowadzania ścieków do wód lub do ziemi oraz zmiany sposobu gospodarowania wodą w zbiornikach retencyjnych (art. 31 ust. 5 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne).

Wprowadzenie tego typu ograniczeń wiąże się z zawieszeniem uprawnień wynikających z pozwoleń wodnoprawnych (art. 31 ust. 6 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne).

Za szkody powstałe na skutek wprowadzenia czasowego ograniczenia w korzystaniu z wód lub zmiany sposobu gospodarowania wodą w zbiornikach retencyjnych oraz za szkody powstałe na skutek zawieszenia wykonywania uprawnień wynikających z pozwoleń wodnoprawnych zakładom, tj. podmiotom korzystającym z wód w ramach usług wodnych, wykonujących urządzenia wodne lub wykonujących inne działania wymagające zgody wodnoprawnej, nie przysługuje odszkodowanie (art. 31 ust. 7 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne).

Państwowe
Gospodarstwo Wodne
Wody Polskie

Stan prawny

Ustawa Prawo wodne z dnia 20 lipca 2017 r. (Dz. U. 2017 poz. 1566) w art. 64 wprowadza także możliwość wyznaczenia jednolitej części wód powierzchniowych jako sztucznej lub silnie zmienionej, jeżeli zmiana jej cech hydromorfologicznych konieczna dla osiągnięcia dobrego stanu ekologicznego miałaby znaczące negatywne oddziaływanie na ochronę przed suszą.

Wyznaczenie jednolitej części wód powierzchniowych jako sztucznej lub silnie zmienionej wymaga szczegółowego uzasadnienia w planie gospodarowania wodami na obszarze dorzecza i podlega weryfikacji co 6 lat.

Państwowe
Gospodarstwo Wodne
Wody Polskie

Założenia legislacyjne

Przeciwdziałanie skutkom suszy prowadzi się zgodnie z **planem przeciwdziałania skutkom suszy - PPSS** (art. 184 ust. 1 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne).

Plan przeciwdziałania skutkom suszy jest jednym z wielu dokumentów planistycznych obejmujących planowanie w gospodarowaniu wodami (art. 315 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne).

Państwowe
Gospodarstwo Wodne
Wody Polskie

Założenia legislacyjne

Przeciwdziałanie skutkom suszy jest **zadaniem organów administracji rządowej i samorządowej oraz Wód Polskich** (art. 183 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne).

Projekt planu przeciwdziałania skutkom suszy przygotowują Wody Polskie w uzgodnieniu z ministrem właściwym do spraw rolnictwa, ministrem właściwym do spraw rozwoju wsi, ministrem właściwym do spraw rybołówstwa, ministrem właściwym do spraw żeglugi śródlądowej oraz wojewodami, uwzględniając podział kraju na obszary dorzeczy (art. 185 ust. 1 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne).

Zadanie przygotowania projektu planu przeciwdziałania skutkom suszy oraz jego aktualizacji należy do zadań Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej (art. 240 ust. 2 pkt 8) ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne).

Kolejnym etapem jest przekazanie przez Wody Polskie projektu planu przeciwdziałania skutkom suszy ministrowi właściwemu do spraw gospodarki wodnej (art. 185 ust. 2 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne).

Państwowe
Gospodarstwo Wodne
Wody Polskie

Założenia legislacyjne

Przygotowanie **planu przeciwdziałania skutkom suszy** wymaga przeprowadzenia *konsultacji społecznych*.

Minister właściwy do spraw gospodarki wodnej podaje do publicznej wiadomości, na zasadach i w trybie określonym w ustawie z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko, w celu zgłoszenia uwag:

- Harmonogram i program prac związanych z przygotowaniem projektu planu przeciwdziałania skutkom suszy;
- Projekt planu przeciwdziałania skutkom suszy, co najmniej na rok przed rozpoczęciem okresu, którego dotyczy ten plan (art. 185 ust. 3 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne).

Konsultacje trwają 6 miesięcy od dnia podania do publicznej wiadomości powyższych dokumentów i ewentualne uwagi składane są do Ministra właściwego do spraw gospodarki wodnej (art. 185 ust. 5 ustawy z dnia 20 lipca 2017r. Prawo wodne).

Państwowe
Gospodarstwo Wodne
Wody Polskie

Założenia legislacyjne

Następnie projekt Planu przeciwdziałania skutkom suszy powinien przejść następujące etapy (kolejność nie została ustalona w ustawie z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne).

- Opiniowanie przez Państwową Radę Gospodarki Wodnej, która jest organem opiniodawczo-doradczym ministra właściwego do spraw gospodarki wodnej (art. 363 ust. 1 pkt 2).
- Strategiczna ocena oddziaływania na środowisko projektu (art. 428).
- Konsultacje międzyresortowe, przede wszystkim ministerstw wymienionych w art. 185 ust. 1.

Po zakończeniu powyższych etapów oraz pozostałych niezbędnych etapów procesu legislacyjnego, Minister właściwy do spraw gospodarki wodnej, w drodze rozporządzenia, przyjmuje Plan przeciwdziałania skutkom suszy (art. 185 ust. 6 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne).

Państwowe
Gospodarstwo Wodne
Wody Polskie

Stan prawny

Kolejną ustawą, która porusza zagadnienia związane ze skutkami suszy jest
ustawa o stanie klęski żywiołowej
z 18 kwietnia 2002 roku (Dz. U. z 2014 r., poz. 333 z późn. zm.).

Ustawa ta definiuje klęskę żywiołową jako katastrofę naturalną lub awarię techniczną, których skutki zagrażają życiu lub zdrowiu dużej liczby osób, mieniu w wielkich rozmiarach albo środowisku na znacznych obszarach (art. 3 pkt 2 ustawa o stanie klęski żywiołowej z 18 kwietnia 2002 roku). Do katastrof naturalnych ustawa ta zalicza również susze (art. 3 pkt. 2 ustawa o stanie klęski żywiołowej z 18 kwietnia 2002 roku).

Państwowe
Gospodarstwo Wodne
Wody Polskie

Stan prawny

W prawodawstwie krajowym do zjawiska suszy odnosi się także **ustawa o ubezpieczeniach upraw rolnych i zwierząt gospodarskich** z dnia 7 lipca 2005 r. (Dz. U. z 2016 r., poz. 792 z późn. zm.).

Według tej ustawy suszę oznaczają szkody spowodowane wystąpieniem w dowolnym sześciodekadowym okresie od dnia 1 kwietnia do dnia 30 września, spadku klimatycznego bilansu wodnego poniżej wartości określonej dla poszczególnych gatunków roślin uprawnych i gleb (art. 3 ust. 2 pkt. 10 ustawy z dnia 7 lipca 2005 r. o ubezpieczeniach upraw rolnych i zwierząt gospodarskich).

Ustawa reguluje ponadto kwestie związane z zabezpieczeniem rolników i hodowców przed skutkami suszy, w postaci stosowania ze środków budżetu państwa dopłat do składek z tytułu zawarcia umów ubezpieczenia od ryzyka wystąpienia skutków zdarzeń losowych w rolnictwie oraz dotacji celowej na pokrycie części odszkodowań z tytułu szkód spowodowanych przez suszę.

Państwowe
Gospodarstwo Wodne
Wody Polskie

Stan prawny

Ustawa Prawo wodne zmieniła również hierarchię dokumentów planistycznych i stawia plan przeciwdziałania skutkom suszy na równi z pozostałymi dokumentami planistycznymi.

W obowiązującym obecnie Prawie wodnym (art. 316 pkt. 5) planowanie w gospodarowaniu wodami służy programowaniu i koordynowaniu działań mających na celu:

- osiągnięcie lub utrzymanie co najmniej dobrego stanu wód oraz ekosystemów od wody zależnych;
- poprawę stanu zasobów wodnych;
- poprawę możliwości korzystania z wód;
- zmniejszanie ilości wprowadzanych do wód lub do ziemi substancji i energii mogących negatywnie oddziaływać na wody;
- poprawę ochrony przeciwpowodziowej oraz przeciwdziałanie skutkom suszy.

Dodanie zapisu „przeciwdziałanie skutkom suszy” świadczy o braku nadrzędności pozostałych dokumentów planistycznych nad planem przeciwdziałania skutkom suszy.

Państwowe
Gospodarstwo Wodne
Wody Polskie

Stan prawny

Ustalenia Planu przeciwdziałania skutkom suszy uwzględnia się w:

- Koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju.
- Strategii rozwoju województwa.
- Planach zagospodarowania przestrzennego województwa.
- Ramowym studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego związku metropolitalnego.
- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy.
- Miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

(art. 326 ust. 1 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r., Dz. U. z 2017 r., poz. 1566 z późn. zm.).

Państwowe
Gospodarstwo Wodne
Wody Polskie

Stan prawny

Informacje przedstawione na mapach zagrożenia powodziowego MZP oraz na mapach ryzyka powodziowego MRP powinny być spójne z informacjami zawartymi w planie przeciwdziałania skutkom suszy

(art. 326 ust. 2 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r., Dz. U. z 2017 r., poz. 1566).

Opracowanie planu przeciwdziałania skutkom suszy oraz ich przeglądy przeprowadza się w sposób skoordynowany z przeglądami planów gospodarowania wodami na obszarze dorzecza, co również świadczy o równości tych dokumentów planistycznych (art. 326 ust. 4 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r., Dz. U. z 2017 r., poz. 1566).

Według słownika języka polskiego PWN „skoordynować” oznacza „uzgodnić wzajemne działanie”, a zatem użyty w tym przepisie zwrot „w sposób skoordynowany” należy interpretować jako działania, które są uzgodnione ze sobą, dostosowane do siebie. Gdy ustawodawca chciał podporządkować ustalenia planu przeciwdziałania skutkom suszy z zapisami planów gospodarowania wodami na obszarze dorzecza, to wówczas użyłby innego słowa, jak chociażby „uwzględnić”, jak to uczynił w art. 326 ust. 1 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r., (Dz. U. z 2017r., poz. 1566 z późn. zm.).

Państwowe
Gospodarstwo Wodne
Wody Polskie

Podział suszy

- **Susza atmosferyczna**
- **Susza rolnicza**
- **Susza hydrologiczna**
- **Susza hydrogeologiczna**

Państwowe
Gospodarstwo Wodne
Wody Polskie

Susza atmosferyczna

powstaje bezpośrednio na skutek sytuacji meteorologicznej – braku opadów lub ich długotrwałego niedoboru w relacji do warunków normalnych w wieloleciu w analizowanym obszarze.

Suszę atmosferyczną można rozpatrywać w poszczególnych przedziałach czasu: rok, sezon wegetacyjny, dekada. Bezpośrednim skutkiem niedoboru opadów jest narastający w czasie niedosyt wilgotności, ujawniający się szczególnie intensywnie w cieplej porze roku, wzmagający intensywne parowanie oraz ewapotranspirację, prowadzące do naruszenia zasobów wód glebowych i powierzchniowych. W zależności od warunków środowiska przyrodniczego, jego zmienności przestrzennej oraz zagospodarowania i zapotrzebowania na wodę, susza atmosferyczna może aktywować kolejno suszę rolniczą, hydrologiczną oraz hydrogeologiczną.

Państwowe
Gospodarstwo Wodne
Wody Polskie

Podział suszy

Susza rolnicza

jest definiowana jako wypadkowa wskaźników roślinnych charakteryzujących ich fenologię oraz niezrealizowanego z uwagi na deficyt opadów zapotrzebowania na wodę w fazach rozwoju wegetacji.

Zatem susza rolnicza (w obszarach rolnych, leśnych i terenach seminaturalnych z wykluczeniem terenów zurbanizowanych) jest to deficyt zasobów wodnych na potrzeby roślin w profilu glebowym z zaznaczeniem, że nie każdy długi okres bezopadowy i jednoczesny spadek wilgoci glebowej jest suszą rolniczą.

Warunkiem zaistnienia suszy rolniczej jest wystąpienie zmian w stanie roślinności, tj. wystąpienia objawów stresu wodnego, spadku w biomasie i ograniczeń plonowania. Jest bezpośrednią konsekwencją wydłużającej się suszy atmosferycznej.

Susza rolnicza jest z reguły rozpatrywana w odniesieniu do sezonu wegetacyjnego w kontekście wystąpienia niedostatku wody dostępnej dla rozwoju wegetacji wywołującego niekorzystny wpływ na plony (wegetację). Czas wystąpienia deficytu zasobów wodnych w glebie oraz ich dotkliwość zależą bezpośrednio od właściwości retencyjnych gleby są zatem zmienne w czasie oraz w przestrzeni, stosownie do rozkładu przestrzennego typów gleb.

Istotnym czynnikiem w rozpatrywaniu suszy rolniczej jest typ pokrywy roślinnej, ustalający faktyczne zapotrzebowanie na wodę. Susza rolnicza prowadzi do wytworzenia strat bezpośrednich w ekosystemach naturalnych, ale przede wszystkim skutkuje stratami w produkcji rolnej i leśnej. Identyfikacja obszarów zagrożonych suszą rolniczą jest ważnym aspektem życia gospodarczego z uwagi, iż jej wystąpienie implikuje bardzo widoczne i mierzalne ekonomiczne straty.

Państwowe
Gospodarstwo Wodne
Wody Polskie

Podział suszy

Susza hydrologiczna

wg definicji Prognostyczno-Operacyjnego Systemu Udostępniania Charakterystyk Suszy prowadzonego przez IMGW (posucha.imgw.pl) to zjawisko „odnoszące się do okresu, gdy przepływy w rzekach spadają poniżej przepływu średniego,...”.

Susza hydrologiczna (powszechnie zwana niżówką hydrologiczną) to okres obniżonych zasobów wód powierzchniowych w stosunku do sytuacji przeciętnej w wieloleciu. Susza hydrologiczna jest z reguły kolejnym etapem pogłębiającej się suszy atmosferycznej i rolniczej, ale może również ujawnić się i przebiegać jeszcze po zakończeniu okresu bezopadowego. Jej identyfikacja sprowadza się do zdefiniowania wartości granicznej przepływu, poniżej której rozpoczyna się zjawisko suszy hydrologicznej.

Państwowe
Gospodarstwo Wodne
Wody Polskie

Podział suszy

Susza hydrogeologiczna

rozumiana jako niżówka hydrogeologiczna jest zjawiskiem naturalnym, objawiającym się występowaniem i utrzymywaniem się stanu zwierciadła wód podziemnych na poziomie poniżej umownego stanu granicznego rozumianego jako stan średni z minimalnych stanów rocznych, ale tylko tych, które są niższe od stanu średniego niskiego.

Susza hydrogeologiczna jest zatem definiowana jako długotrwałe obniżenie zasobów wód podziemnych w relacji do warunków normalnych w wieloleciu.

O suszy hydrogeologicznej mówimy wówczas gdy obniżenie zasobów wód podziemnych ma wpływ na użytkowników wód podziemnych, w tym na pogorszenie stanu ekosystemów zależnych od wód podziemnych i spadkiem dostępności zasobów wód dla ludności i gospodarki.

O suszy hydrogeologicznej mówimy głównie w kontekście pierwszego poziomu wodonośnego. Jest ona najczęściej ostatnią fazą rozwoju zjawiska suszy i poprzedzają ją susza atmosferyczna, rolnicza i hydrologiczna.

Państwowe
Gospodarstwo Wodne
Wody Polskie

Struktura dokumentu PPSS

Obligatoryjnie **Plan przeciwdziałania skutkom suszy** powinien zawierać:

- analizę możliwości powiększenia dyspozycyjnych zasobów wodnych,
- propozycje budowy lub przebudowy urządzeń wodnych,
- propozycje niezbędnych zmian w zakresie korzystania z zasobów wodnych oraz zmian naturalnej i sztucznej retencji,
- katalog działań służących przeciwdziałaniu skutkom suszy.

Państwowe
Gospodarstwo Wodne
Wody Polskie

PPSS

Przedmiotowy projekt PPSS jest dopasowany do podziału Polski na obszary dorzeczy.

Aktualnie trwają prace nad przygotowaniem PPSS.

Projekt ten jest realizowany w latach 2016 – 2020, a planowany termin zakończenia prac to trzeci kwartał 2020 r.

Aktualizacji planu przeciwdziałania skutkom suszy dokonuje się nie rzadziej niż co 6 lat.

Państwowe
Gospodarstwo Wodne
Wody Polskie

PPSS

www.stopsuszy.pl

Powyższa strona internetowa jest podstawowym źródłem informacji o projekcie, aktualnościach związanych z jego realizacją i zagadnieniami dotyczącymi ochrony środowiska, przeciwdziałania skutkom suszy oraz adaptacjom do zmian klimatu.

 **top
suszy!**

Państwowe
Gospodarstwo Wodne
Wody Polskie

DZIĘKUJĘ ZA UWAGĘ
Tomasz Jurczyk
Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Gliwicach